

Aan de Delta Commissaris de heer P.C.G. Glas
Muzenstraat 93
2511 WB Den Haag

Overlegorgaan Fysieke
leefomgeving
Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag
www.overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl

Contactpersoon
Henk H. Meeldijk
secretaris

Datum 28 april 2020
Betreft Advies OFL zes-jaarlijkse herijking en DP2020

Kenmerk
IENW/BSK-2020/77531

Geachte heer Glas,

Op 21 april 2020 heeft een OFL-overleg plaatsgevonden over het Deltaprogramma 2021 (DP 2021). In het overleg is gesproken over het concept DP 2021 (70% versie) en het concept Hoofdstuk 1 de bestuurlijke boodschappen. Dit DP 2021 geeft uiting aan de eerste 6-jaarlijkse herijking, met een nieuwe foto van Deltabeslissingen en Voorkeursstrategieën. Het DP 2021 gaat ervan uit dat de Deltabeslissingen en Voorkeursstrategieën nog steeds een goede koers aangeven. Nieuwe accenten worden gezet, onder andere bij de Deltabeslissing zoetwater en de uitvoering van maatregelen. Dit DP 2021 zal zich ook richten op grote keuzes na 2050 en het versterken van samenhang en verbinding. In het overleg toonden de deelnemers zich bewust van het bijzondere karakter van het DP 2021. Het belang van het zetten van nieuwe accenten en aandachtspunten is in de vergadering positief ontvangen.

Het versterken van samenhang en verbinding is een belangrijke OFL opgave. In dit advies wil ik dan ook graag mijn waardering uitspreken voor de inzet die u, voor het versterken van samenhang en verbinding, wilt plegen. In het overleg hebben de deelnemers het belang van participatie naar voren gebracht. In een veld waar nationale en regionale opgaven spelen is aandacht gevraagd voor zowel de participatie op nationaal niveau als op regionaal niveau en regio overschrijdend niveau.

Regionale aanpak

Een samenhangende regionale aanpak vraagt om nadere onderbouwing en structurering. Enerzijds lijkt het begrijpelijk dat vergelijkbare problemen in het hele land vergelijkbaar worden aangepakt, anderzijds moet er ruimte zijn om de verschillen ook verschillend aan te pakken. Maar dan is het wel van belang om goed te definiëren wat regio's zijn en hoe die bestuurlijk in elkaar zitten. Anders wordt het voor deelnemende partijen lastig om overzicht te behouden.

Het beleggen van bevoegdheden op verschillende overheidsniveaus vraagt veel inzet van de betrokken maatschappelijke organisaties en bedrijven. Inzet die lang niet alle partijen en organisaties kunnen leveren, omdat de capaciteit tekort kan schieten om te participeren in het grote aantal overlegtafels. Deze organisaties

constateren ook dat de capaciteit bij medeoverheden soms beperkt is en daardoor van organisatie tot organisatie verschilt. Sommige deelnemers constateren dat vanuit deze optiek bij decentralisatie de grenzen in zicht komen.

Overlegorgaan Fysieke
Leefomgeving

Vraag is hoe het Deltaprogramma zowel de regie als de regionale participatie kan versterken en de maatschappelijke organisaties een steun in de rug kan geven om adequaat te kunnen deelnemen. Deelnemers zien dit graag concreter uitgewerkt. In dit verband werd de suggestie gedaan om voor het IJsselmeergebied een regio overschrijdende integrale benadering te ontwikkelen, die model zou kunnen staan voor de aanpak in andere regio's.

Datum
28 april 2020

Natuurlijke systemen

De mogelijkheden om de natuur een rol te laten spelen bij samenhang en verbinden zou meer aandacht moeten krijgen. Natuurlijke systemen bieden de mogelijkheid om bij te dragen aan meer integraliteit bij de opgaven van het DP 2021. Natuurlijke systemen kunnen bijvoorbeeld water vasthouden, bergen en afgeven. Dit zou het DP2021 concreter kunnen beschrijven. Voor de rivieren hebben de natuurorganisaties samen met andere maatschappelijke organisaties al een samenhangende en verbindende visie ontwikkeld en aangeboden. Uitvoering van samenhangende programma's blijft daarnaast afhankelijk van duidelijke afspraken over financieringsstromen uit nationale en regionale bronnen, zo blijkt bijvoorbeeld bij de uitvoering van de VKS Rivieren. Dat gaat nu niet altijd goed.

Nationale rol van het Deltaprogramma

De invloed van het Deltaprogramma is volgens de deelnemers groot. Zij vragen meer urgentie voor de grote opgaven die mogelijk na 2050 worden verwacht. Het Deltaprogramma zou daarop nu al moeten acteren. Zo kan nu al rekening worden gehouden met de zeespiegelstijging, bijvoorbeeld bij bouwopgaven en de verzilting. Daar moet niet nog eens zes jaar mee worden gewacht.

Het DP 2021 verbindt vele onderwerpen op interbestuurlijk niveau. De insteek van het DP 2021 kan daarbij verschillen van die in de Nationale omgevingsvisie (NOVI), ten aanzien van daarin behandelde onderwerpen als economie, bouwopgaven, natuur, bodem, ondergrond, grondwater en landbouw. Voor deze spanning wordt aandacht gevraagd. Het DP 2021 zou in dit spanningsveld meer de regie kunnen nemen.

Voorkeursvolgorde

Ten aanzien van de verschillende beleidsterreinen is de kwestie van een voorkeursvolgorde aan de orde geweest. Sommige deelnemers voelden zich overvallen door de voorkeursvolgorde in de stukken. Deze deelnemers hadden dit graag eerder geweten. Een aantal deelnemers stelde in dit verband kritische vragen bij het begrip voorkeursvolgorde en bij het effect daarvan. Het opnieuw agenderen van het begrip voorkeursvolgorde in het Deltaprogramma Zoetwater met betrokken partijen verdient aanbeveling. Mogelijk is een ander begrip passender.

In het overleg werd vanuit het economisch belang aandacht gevraagd voor een geleidelijke ontwikkeling bij bouwopgaven, zodat grote schommelingen in de vraag worden voorkomen. Meer in het algemeen vraagt flexibiliteit in het inspelen op ontwikkelingen (Covid-19) om de prioritering van opgaven regelmatig onder ogen te zien. Waar nodig en mogelijk zouden projecten naar voren moeten

Overlegorgaan Fysieke
Leefomgeving

Datum
28 april 2020

kunnen worden gehaald. Gevraagd werd om bij grondwaterbeheer een link te leggen met de Structuurvisie Ondergrond (STRONG), de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Beleidsnota Drinkwater. Daarbij werd de vraag opgeworpen of het Deltaprogramma hierin een grotere rol zou kunnen spelen, bijvoorbeeld via kennisprogramma's of door steun aan de regio's bij grondwaterbeheer.

Participatie

In het overleg hebben de deelnemers het belang van participatie onderstreept. In een veld waar nationale, regionale en regio overstijgende opgaven tegelijkertijd spelen is doordachte participatie op al deze niveaus nodig.

Het is mij helder dat de wijze waarop het OFL hieraan meer kan bijdragen rondom de opgaven van het DP, in gezamenlijkheid verder onderzocht moet worden.

Ik zie graag uw reactie tegemoet.

Met hartelijke groet,

Job Cohen
Voorzitter OFL

Bijlage

Overlegorgaan Fysieke
Leefomgeving

Organisaties aanwezig of betrokken bij de OFL bijeenkomst Deltaprogramma 2021
op 21 april 2020:

Datum
28 april 2020

Anticimex
BLN - Schuttevaer
Cascade Zandgrind
Coalitie Rivieren Natuurlijk
Havenbedrijf Rotterdam
KAVB
Landschap Noord-Holland/ Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk
LTO
Natuurmonumenten
Staatsbosbeheer
TenneT
Verbond van Verzekeraars
VITENS
VEWIN
VEMW
Waterbouwers
Waterrecreatie Nederland
WWF

> Retouradres Postbus 90653 2509 LR Den Haag

Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving
t.a.v. voorzitter dhr. J. Cohen
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Deltacommissaris

Den Haag
Postbus 90653
2509 LR Den Haag

Ons kenmerk
DC-2020/410

Uw kenmerk
IENW/BSK-2020/77531

Datum 4 juni 2020
Betreft Reactie op OFL-advies zesjaarlijkse herijking en DP2021

Geachte heer Cohen,

Hartelijk dank voor uw advies over de zesjaarlijkse herijking en Deltaprogramma 2021 (DP2021) dd 28 april jl. Ik stel het zeer op prijs dat ook onder deze bijzondere omstandigheden van COVID-19 het Overlegorgaan voor Fysieke Leefomgeving actief mee blijft denken met de koers en de ontwikkeling van het Deltaprogramma. Hieronder ga ik in op de aandachtspunten in uw advies.

DP2021 heeft inderdaad een bijzonder karakter. Het bevat de resultaten van de eerste zes-jaarlijkse herijking. De uitkomsten hiervan laten zien dat binnen het Deltaprogramma een nieuwe fase is aangebroken: de komende jaren zullen een combinatie zijn van én uitvoering én beleidsontwikkeling voor de lange termijn, ook voorbij 2050.

Regionale aanpak

Dank voor uw waardering voor de inzet die we in het Deltaprogramma plegen op het versterken van samenhang en verbinding. Wederzijds wil ik ook mijn waardering uitspreken voor de inzet en betrokkenheid die de organisaties, vertegenwoordigd in het OFL, leveren aan de diverse overlegtafels. Zoals u in uw advies aangeeft is dat niet altijd eenvoudig voor elkaar te krijgen.

Het versterken van de samenhang tussen de drie Deltaprogramma-opgaven zie ik als doel voor de komende jaren, om zo de effectiviteit van het Deltaprogramma verder te vergroten en het efficiënter en effectiever te organiseren. Meer samenhang binnen het Deltaprogramma kan tevens bijdragen aan het verbeteren van de verbinding met de andere ruimtelijke opgaven en de ambitie om 'water' meer sturend te laten zijn in de ruimtelijke inrichting. Dit is nodig voor het behalen van de doelen van het Deltaprogramma.

De partners van het Deltaprogramma willen dan ook in de komende jaren een doorontwikkeling verkennen van de huidige (herijkte) voorkeursstrategieën naar regionale deltastrategieën, en kijken of dit landsdekkend te maken is. Uiteraard is hier ruimte voor regionaal maatwerk en zijn andere voorstellen ook welkom. Bij deze doorontwikkeling is het belangrijk om - waar inhoudelijk relevant - de drie thema's van het Deltaprogramma (waterveiligheid, zoetwaterbeschikbaarheid en

ruimtelijke adaptatie) in samenhang te bekijken, het goede te behouden en te zoeken naar verbindingen met toegevoegde maatschappelijke waarde.

Deltacommissaris

Uw vragen met betrekking tot wat de regio's zullen zijn, hoe die bestuurlijk in elkaar zitten en hoe het Deltaprogramma de regie en de regionale participatie kan versterken, zullen in deze verkenning een plek krijgen. De maatschappelijke organisaties zullen hier vanzelfsprekend bij worden betrokken.

Datum
4 juni 2020

Ons kenmerk
DC-2020/410

Natuurlijke systemen

Uw advies dat het benutten van natuurlijke systemen de mogelijkheid biedt voor meer samenhang tussen de opgaven van het Deltaprogramma herken ik en wordt bijvoorbeeld ook al op de Hoge Zandgronden omarmd. Daar zijn de afgelopen tijd kleinschalige maatregelen in natuurgebieden (zoals het dempen van sloten en peilopzet) en maatregelen in het omliggende landbouwgebied (zoals peilgestuurd draineren, waterconservering in boerensloten en beekherstel) genomen en vormen een eerste stap naar systeemherstel. Zonder deze maatregelen zou de schade in de afgelopen droge jaren groter zijn geweest. Naast het benutten van natuurlijke systemen is ook het inspelen van natuurlijke processen, zoals sedimentatieprocessen langs de kust, vormt de Zandmotor een goed voorbeeld. In het Programma Integraal Riviermanagement is opgenomen dat toekomstige maatregelen niet op zichzelf staan, maar moeten passen bij het gedrag van de rivier en recht doen aan de diverse rivierfuncties. Zij moeten onderdeel vormen van een logisch geheel. Het benutten van natuurlijke systemen en gebruik van natuurlijke processen zal ook aan de orde komen in het Kennisprogramma Zeespiegelstijging.

Nationale rol van het Deltaprogramma

In uw advies vraagt u meer urgentie voor de grote opgaven die mogelijk tot 2050 worden verwacht en vraagt u het Deltaprogramma niet zes jaar tot de volgende herijking te wachten met acteren.

Dat ben ik met u eens. Door opwarming van de aarde stijgt de zeespiegel en neemt daarmee de verzilting van ons water toe. Bij ons wordt deze versnelling vanaf 2050 verwacht en daar zullen we onze delta op moeten voorbereiden. Dat kan leiden tot ingrijpende beslissingen voor zowel waterveiligheid en zoetwater, die de inrichting van ons land aanzienlijk kunnen veranderen. De opties worden zorgvuldig en met zeer brede maatschappelijke betrokkenheid onderzocht in het Kennisprogramma Zeespiegelstijging. Mogelijke maatregelen worden verkend en voorbereid met het oog op besluitvorming in de komende periode van zes jaar. Indien het nodig blijkt, nemen we zeker tussentijds beslissingen.

We beseffen dat het Deltaprogramma niet alleen een 'wateropgave' is, maar ook een heel belangrijke ruimtelijke opgave. Maatregelen voor waterveiligheid, zoetwater en ruimtelijke adaptatie hebben zelf ruimte nodig, nu én in de toekomst; de opgaven stellen randvoorwaarden aan de ruimtelijke inrichting (bv als vanuit zoetwaterbeschikbaarheid een ander landgebruik nodig is).

Bovenstaande maakt dat het water veel meer sturend zal moeten zijn op de ruimtelijke inrichting; "water als leidend principe" is het adagium. Voor het behalen van de doelen van het Deltaprogramma is het dus nodig dat 'water' onderdeel is van ruimtelijke afwegingen van andere opgaven in het fysieke domein. Met het Deltaprogramma willen we zorgen dat water een prominente rol speelt bij het maken van keuzes in de ruimtelijke inrichting van Nederland.

Voorkeursvolgorde

Ik begrijp dat sommige deelnemers zich overvallen voelden door de passages over de voorkeursvolgorde bij Zoetwater. Het is eerder inhoudelijk met de OFL partners afgestemd in het traject van de Beleidstafel Droogte. De verankering in de vorm van een voorkeursvolgorde is primair via de lijn van de NOVI verlopen, en ook daar zijn de maatschappelijke organisaties via het NOVI-proces bij aangehaakt. De tekst die daarover is gemaakt, is in de herijkte deltabeslissing Zoetwater in schriftelijke ronde in het Bestuurlijk Platform Zoetwater van begin april in DP2021 opgenomen, maar ik besef dat mede door de bijzonder omstandigheden van COVID-19 de afstemming anders is gegaan dan dat we gewend zijn in het Deltaprogramma.

Naar aanleiding van de Beleidstafel Droogte is geconstateerd dat niet altijd en overal voor alle watergebruikers en sectoren voldoende zoetwater van goede kwaliteit gegarandeerd kan worden. Daarom is de bestaande voorkeursvolgorde (zuinig zijn, beter vasthouden en slimmer verdelen) uitgebreid met 'accepteren van schade' en zijn als uitgangspunten gesteld 'in de ruimtelijke inrichting beter rekening houden met de zoetwaterbeschikbaarheid'. In het traject van totstandkoming van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) heeft de Tweede Kamer gevraagd om scherpere sturing door de NOVI via voorkeursvolgordes. De voorkeursvolgorde in de herijkte deltabeslissing Zoetwater, onder het kopje Koppeling met ruimtelijke inrichting, komt overeen met de tekst in de NOVI-brief van 23 april 2020.

De voorkeursvolgorde hoeft niet rigide te worden toegepast. Per gebied kan een mix van maatregelen ontstaan op basis van regionale afwegingen. Wel is het belangrijk goed te motiveren hoe bij veranderingen in de ruimtelijke inrichting en de watervraag rekening is houden met de waterbeschikbaarheid. Het is niet meer mogelijk iedere watervraag te accommoderen met maatregelen in het watersysteem en het vergroten van het wateraanbod. In de NOVI-brief is opgenomen dat de toepassing van voorkeursvolgordes verder wordt uitgewerkt in NOVI-samenwerkingsafspraken met de regionale overheden.

Ik deel dat we ook oog moeten hebben voor het economisch belang. De urgentie van het werken aan waterveiligheid, zoetwaterbeschikbaarheid en ruimtelijke adaptatie neemt toe. Enerzijds als gevolg van de hiervoor genoemde effecten van een veranderend klimaat, maar anderzijds doordat deze investeringen juist nu cruciaal zijn, om economisch herstel en duurzame economische ontwikkeling te stimuleren en de maatschappij weerbaar te maken tegen de negatieve (ook economische) effecten van de extremer wordende omstandigheden. Ik ben hier alert op.

Op uw vraag om bij grondwaterbeheer een link te leggen met de Structuurvisie Ondergrond (STRONG), de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Beleidsnota Drinkwater: waar van toepassing is de verbinding op nationaal niveau gelegd tussen Deltaprogramma Zoetwater en STRONG, de Beleidsnota Drinkwater en KRW. Bijvoorbeeld in de Beleidstafel Droogte zijn diverse concrete acties benoemd over grondwater en de drinkwater, waarvan enkele acties via het Bestuurlijk Platform Zoetwater worden aangestuurd. De doorwerking moet gebiedsgericht plaatsvinden in de regio's. Gebiedsdossiers van provincies en drinkwaterbedrijven

vervullen in de gebieden een sleutelrol om dit goed te verbinden met waterbeschikbaarheidsprocessen. Vanuit Deltaprogramma Zoetwater is diverse malen aandacht gevraagd voor het goed betrekken van drinkwaterbedrijven bij de regionale ambtelijke en bestuurlijke overleggen Zoetwater. In vrijwel alle regio's is dit volgens mijn informatie nu goed geregeld.

Deltacommissaris

Datum
4 juni 2020

Ons kenmerk
DC-2020/410

Participatie

Participatie is en blijft essentieel in de nieuwe fase van het Deltaprogramma. Ik ben dan ook blij dat ik met u ben overeengekomen om gezien de nieuwe ontwikkelingen de OFL-overleggen in gezamenlijkheid op een meer passende leest te schoeien. Beoogd is dat het OFL als platform zal fungeren waar een vaste groep stakeholders (in de deltacommunity) op regelmatige (frequenter dan sinds 2016) basis bijeenkomt om kennis te delen, bij te praten, gedachten te wisselen en advies uit te brengen. Het OFL is dan een plek waar zowel opiniërende gesprekken als adviestrajecten plaats kunnen vinden. Daarbij zal worden gekeken hoe meer samenhang met waterdossiers in den brede plaats kan plaatsvinden en daarmee ook meer OFL-leden actiever gaan deelnemen.

Ik kijk uit naar de nieuwe fase van het Deltaprogramma waarin we in gezamenlijkheid een manier vinden waarop de maatschappelijke organisaties hun rol kunnen spelen in het versterken van de samenhang tussen de Deltaprogramma opgaven en de verbinding met andere maatschappelijke opgaven en transities.

Met vriendelijke groet,

P.C.G. Glas
Regeringscommissaris voor het Deltaprogramma